

The Interaction of Text and Translation in the Reflection of Culture

Narges Ansari*

Associate Professor, Department of Arabic
Language and Literature, Imam Khomeini
International University, Qazvin, Iran

Tayyebbeh Seyfi

Associate Professor, Department of Arabic
Language and Literature, Shahid Beheshti
University, Tehran, Iran

Abstract

The relationship between language and culture is reciprocal, and cultural elements manifest themselves in language through words, phrases, and idioms. Cultural vocabulary refers to concepts, relationships, phenomena, and tools, encompassing both the material and spiritual aspects of a specific society. These often have no direct equivalents in other languages, thus posing significant challenges in intercultural and interlingual communication. Yahya Sinwar's book *The Thorn and the Carnation*, due to its focus on various dimensions of Palestinian life, contains numerous cultural elements. A translator must thoroughly understand these and find suitable equivalents in the target language to accurately convey the culture and produce a clear,

* Corresponding Author: n.ansari@hum.ikiu.ac.ir

How to Cite: Ansari, N., and Seyfi, T. (2025). The Interaction of Text and Translation in the Reflection of Culture. *Translation Researches in the Arabic Language and Literature*, 15 (32), 289-322. doi: [10.22054/RCTALL.2025.86513.1796](https://doi.org/10.22054/RCTALL.2025.86513.1796)

accessible translation. This study examines Mr. Shani's Persian translation of the book, focusing on different types of cultural elements and the translator's strategies. Overall, despite the political nature of the narrative and its emphasis on military themes, the work incorporates a wide range of cultural elements rooted in daily life. Given its role in conveying meaning and expressing the historical truths of Palestine, the translation is crucial in intercultural transfer. The translator faced the dilemma of foreignization versus domestication, attempting to preserve the authenticity of the source text while also ensuring reader comprehension. Hybrid methods were employed, including footnotes, descriptive equivalents, and cultural substitutions. However, by introducing both Arabic and Persian equivalents directly into the main text, the translation at times loses fluency and clarity.

Keywords: Culture, Translation, Yahya Sinwar, *The Thorn and the Carnation*.

Introduction

Cultural elements and the strategies for rendering them in translation are among the most debated issues in translation studies. A translator's choices depend on their purpose and approach, but these decisions are crucial: an unsuitable method may prevent readers from fully understanding the text or, conversely, estrange them by excessively preserving foreign elements. Successful cultural translation requires strategies that allow the audience to grasp the meaning while simultaneously experiencing the cultural characteristics of the source language. This challenge is particularly acute in texts with strong cultural and social dimensions.

One such work is Yahya Sinwar's *The Thorn and the Carnation*. In Iran, few studies have explored Palestinian culture through literature, yet this novel, which narrates the struggle and resistance of the Palestinian people within the context of their daily lives, vividly

portrays cultural practices and social realities. Several Persian translations exist, and this study focuses on Mr. Shani's version.

Given the prominence of Newmark's framework for analyzing cultural elements in translation, this study adopts his approach while also drawing on domestic scholarship that has addressed localization strategies. It seeks to answer two key questions:

1. What cultural elements are employed in the novel?
2. How were these elements translated and transferred into Persian by Mr. Shani?

Research Background

Numerous studies have examined cultural elements in texts and their translation. Notable examples include:

- Shadman and Mirzakhani (2019), *The Challenges of Translating Cultural Elements of Plays Based on Newmark's Theory*, *Journal of Translation Research in Arabic Language and Literature*.
- Masbuq and Ghaffari (2022/1401 AH), *Finding the Equivalent of Cultural Elements in Ibn Arabshah's Translation of Marzbannameh Based on Ivir's Model*, *Journal of Language Studies*.
- Sedghi and Kiaderbandsari (2017), *Translatability of Institutions, Customs, Trends, and Concepts in Arabic-to-Persian Translation Based on Newmark's Framework*, *Journal of Arabic Literature*.

Despite this growing body of work, little research has been conducted on *The Thorn and the Carnation*, either on its content or its translations. Some analyses exist, such as Alaa Abu Bakr's essay *Reading in the Mind of Al-Sinwar: "The Thorns and the Carnations," the Epic of the Palestinian Struggle* and Zibaei and Ibrahim Ali's *The Narrative Structure in the Story of The Thorns and the Carnations*, which employs a structuralist approach to examine narrative elements. Yet no systematic study has addressed the translation of the novel. Considering the importance of translation in meaning transfer, this gap must be filled through critical evaluation of strategies and shortcomings.

Methodology

This research is based on library study and employs a descriptive-analytical method. Cultural elements in the source text were extracted and compared with their renderings in Mr. Shani's Persian translation. The translator's strategies were then categorized according to Newmark's framework. The analysis evaluates whether the translation successfully conveys Palestinian culture to Persian readers or whether it merely familiarizes the text through localization.

Conclusion

The results of this study can be summarized in two main findings.

First, an examination of *The Thorn and the Carnation* from the perspective of cultural elements shows that, although the work is a historical, political, and military narrative of Palestinian resistance, it also portrays daily life, customs, idioms, games, foods, and clothing. This reflects the author's realist approach, bringing the narrative closer to the language of ordinary people and enabling stronger engagement with general audiences.

Second, regarding translation strategies, the analysis of Mr. Shani's work indicates a combination of approaches. At times, the translation preserves the authenticity of the source text by retaining foreign cultural elements; at other times, it adapts them to Persian culture to improve readability. However, one notable weakness is the inconsistency in finding equivalents, as the same cultural element is sometimes translated differently across the text. This lack of uniformity reduces coherence and clarity.

In conclusion, while Mr. Shani's translation succeeds in introducing Palestinian culture to Persian readers, greater consistency in applying equivalence strategies would enhance fluency. A balanced application of Newmark's methods could allow both authenticity and accessibility, ensuring that the translation maintains cultural depth without sacrificing readability.

----- پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی -----

دوره ۱۵، شماره ۳۲، بهار و تابستان ۱۴۰۴، ۲۸۹-۳۲۲

rctall.atu.ac.ir

DOI: [10.22054/RCTALL.2025.86513.1796](https://doi.org/10.22054/RCTALL.2025.86513.1796)

تعامل متن و ترجمه در بازتاب فرهنگ؛ مورد پژوهی خار و میخک یحیی سنوار

دانشیار، گروه زبان و ادبیات عربی، دانشگاه بین المللی امام خمینی
(ره)، قزوین، ایران

نرگس انصاری *

دانشیار، گروه زبان و ادبیات عربی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

طیبه سیفی

چکیده

رابطه میان زبان و فرهنگ دوسویه است و عناصر فرهنگی در زبان به صورت واژه، عبارت و اصطلاح تجلی پیدا می‌کند. واژگان فرهنگی به مفاهیم، روابط، پدیده‌ها، ابزارها و... به طور کلی جنبه‌های مادی و معنوی جامعه‌ای خاص مربوط می‌شوند که در زبان دیگر ناشناخته هستند و چالشی جدی در تعامل میان فرهنگ‌ها و زبان‌ها به وجود می‌آورد. کتاب خار و میخک سنوار به دلیل پرداختن به ابعاد مختلف زندگی مردم فلسطین حاوی عناصر فرهنگی است که مترجم برای ارائه ترجمه رسا و قابل فهم باید عناصر خاص آن را به خوبی شناخته و در زبان خود معادل‌یابی کند تا فرهنگ به درستی منتقل شود. پژوهش حاضر تلاش دارد ترجمه شنی از این کتاب را براساس انواع عناصر فرهنگی و راهکارهای مترجم مورد بررسی قرار دهد. ارزیابی کلی اثر حاکی از آن است که با وجود ماهیت سیاسی روایت و پرداختن به موضوعات نظامی به دلیل نزدیک شدن به زندگی مردم، اشکال مختلفی از عناصر فرهنگی را در خود دارد و با توجه به جایگاه و هدف آن در انتقال معنی و بیان حقایق تاریخی فلسطین، ترجمه نقش مهمی در انتقال بینافرهنگی دارد. مترجم نیز در ترجمه اثر در دوراهی بیگانه‌سازی و بومی‌سازی بوده و تلاش دارد هم اصالت زبان مبدأ را به ترجمه منتقل کند و هم با روش‌های تلفیقی اعم از یادداشت، معادل‌های توصیفی و فرهنگی و... به فهم مخاطب کمک کند، اما متن ترجمه را به خصوص با آوردن دو نوع معادل متفاوت (عربی و فارسی) در متن اصلی از روایی و رسایی دور ساخته است.

کلیدواژه‌ها: فرهنگ، ترجمه، معادل‌یابی، بومی‌سازی، یحیی سنوار، خار و میخک.

۱. مقدمه

عناصر فرهنگی و شیوه انتقال آن به ترجمه یکی از مسائل مورد اختلاف میان مترجمان است که با توجه به هدف و رویکرد آنها در ترجمه انتخاب می‌شود. اهمیت انتخاب شیوه ترجمه این عناصر تا آنجاست که یا موجب عدم فهم کامل مخاطب از متن شده و ارتباطی با آن برقرار نمی‌کند، یا خواننده گویی خود را در فرهنگ خودی یافته و احساس بیگانگی با متن نمی‌کند، چرا که ویژگی‌های فرهنگی زبان دیگر به زبان خودی منتقل نمی‌شود؛ در هر دو صورت ارتباطات بینا فرهنگی میان متن اصلی و مقصد شکل نمی‌گیرد. انتخاب شیوه درست ترجمه به گونه‌ای که هم برای مخاطب مفهوم باشد و هم منتقل کننده ویژگی‌های فرهنگی زبان دیگری، چالش اغلب مترجمان است که به خصوص در مورد آثار با صبغه فرهنگی و اجتماعی بیشتر می‌شود. یکی از این آثار کتاب خار و میخک یحیی سنوار است. در ایران کمتر با آثار پژوهشی در حوزه ادبیات مواجه هستیم که بیانگر فرهنگ مردم فلسطین باشد، اما رمان خار و میخک که در بستر زندگی روزمره مردم، روایت مبارزه و مقاومت آنها را می‌کند به خوبی بخش‌هایی از فرهنگ این مردم را به تصویر کشیده است و در ایران نیز چند ترجمه از آن ارائه شده است. در این پژوهش ترجمه شنی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

با توجه به اینکه معروف‌ترین روش در بررسی ترجمه عناصر فرهنگی مربوط به نیومارک است در این پژوهش نیز مبنا بر این روش قرار گرفته و برخی آثار داخلی نیز که به دنبال بومی‌سازی عناصر فرهنگی بودند در روند پژوهش استفاده و تلاش شده است تا به این پرسش‌های زیر پاسخ داده شود:

- نویسنده در خلال روایتگری خود از چه عناصر فرهنگی استفاده کرده است؟
- مترجم در برگردان و انتقال عناصر فرهنگی به متن فارسی چگونه عمل کرده است؟

۲. پیشینه پژوهش

در زمینه بررسی عناصر فرهنگی در متون و نحوه بازتاب آن در ترجمه، تحقیقات متعددی را می‌توان یافت؛ از جمله چالش‌های برگردان عناصر فرهنگی نمایشنامه با تکیه بر نظریه

نیومارک^۱ (۱۳۹۸) از شادمان و میرزاخانی، معادل‌یابی عناصر فرهنگی در ترجمه ابن عرب‌شاه از مرزبان‌نامه بر اساس الگوی ایویر^۲ (۱۴۰۱) از مسبوق و غفاری، چگونگی ترجمه‌پذیری عنصر فرهنگی نهادها، آداب و رسوم جریانات و مفاهیم در ترجمه‌های عربی به فارسی با تکیه بر چارچوب نظری نیومارک (۱۳۹۶) از صدقی و کیادربندسری و بسیاری دیگر از پژوهش‌های دانشگاهی که هر یک متون عربی و نحوه ترجمه آنها را از این منظر مورد بررسی قرار داده‌اند.

در مورد رمان خار و میخک نه درباره خود کتاب و نه ترجمه آن پژوهش‌های علمی چندانی در دسترس نیست؛ هرچند برخی گزارش‌های خبری در سایت‌ها آمده است؛ از جمله تحلیل علاء ابوبکر در تبیین ابعاد محتوایی روایت با عنوان «قراءة فی عقل السنوار: الشوک والقرنفل ملحة النضال الفلسطيني». همچنین پژوهش زیبایی و نعثل الغرابی ابراهیم علی با عنوان «البنية السردية فی رواية الشوک والقرنفل لیحیی السنوار» است که با تکیه بر روش ساختاری به بررسی عناصر روایی و کارکرد آن در بیان واقعیت تراژیک فلسطین می‌پردازد. در حوزه ترجمه اثر، پژوهشی انجام نشده در حالی که با توجه به اهمیت ترجمه در انتقال معنی از زبان مبدأ باید با نقد، مسیر درست خود را بیابد و اشکالات و کاستی‌های آن برطرف شود.

۳. روش پژوهش

این پژوهش بر اساس مطالعات کتابخانه‌ای و روش توصیفی-تحلیلی است. استخراج عناصر فرهنگی به کار رفته در متن زبان اصلی و برابریابی آنها در ترجمه شنی و سپس تعیین راهکارهای به کار رفته توسط مترجم و تحلیل اینکه آیا نویسنده توانسته در انتقال فرهنگ فلسطینی به زبان فارسی موفق عمل کند و یا با بومی‌سازی عناصر فرهنگی تنها به دنبال آشناسازی متن برای مخاطب فارسی زبان خود بوده است، مواردی است که پی گرفته شده است.

1. Newmark, P.

2. Ivor, V.

۴. مبانی نظری پژوهش

ترجمه در حقیقت انتقال معنا بین دو زبان و فرهنگ مختلف است؛ از این رو، ترجمه را انتقال زبانی- فرهنگی دانسته‌اند که تنوع زبانی تنها جلوه‌ای از انتقال معناست (الشیخ، ۲۰۱۰: ۱۶). باید دانست که انتقال از یک زبان به زبان دیگر یک امر اتفاقی و تصادفی نیست و یادگیری یک زبان نیز فقط محدود به واژگان و ساختارها نبوده و نیاز به شناخت روابط بین زبانی مثل مراجع فرهنگی و تمدنی دارد که این امر موجب چالش‌هایی در ترجمه می‌شود (ر. ک: کحیل، ۲۰۱۳: ۳۵).

فرهنگ، همان چیزی است که آثار زبانی از درون آن ایجاد شده و سبب معناداری زبان می‌شوند. آنچه به عنوان تعریف فرهنگ، متداول شده است بر مجموعه‌ای از علوم، باورها، اخلاقیات و رسوم و قوانین اطلاق می‌شود. بر این اساس در تعریف فرهنگ آمده است: «فرهنگ مجموعه‌ای متضمن معلومات، معتقدات، هنرها، اخلاق، قوانین، آداب و رسوم، قابلیت‌ها و عادات مکسبه همه انسان‌هاست» (منصوری، ۱۳۷۴: ۶).

عناصر فرهنگی، آن دسته از کلمات ناشناخته در زبان مبدأ است که به دلایل مختلف توسط مخاطب زبان مقصد، بیگانه و غیرقابل فهم است. زبان‌ها به دلیل تفاوت جغرافیایی، آداب و رسوم، عقاید، بینش جهانی و... دستخوش تغییراتی می‌شوند که موجب بیگانگی آن‌ها از یکدیگر در برخی اشیاء، حوادث و پدیده‌های زبانی می‌شود؛ در چنین حالتی مترجم هنگام برگردان به دلیل مواجهه با واژگان ناشناخته در زبان خود با چالشی جدی روبه‌رو می‌شود (ر. ک: لارسن^۱، ۱۳۸۷: ۱۳۷). معروف‌ترین نظریه در حوزه راهکارهای ترجمه عناصر فرهنگی متعلق به نیومارک است.

ترجمه به منظور آشنا کردن مخاطبان با فرهنگ مردم دیگر زبان‌ها انجام می‌شود و برای اینکه این فرهنگ به درستی منتقل شود باید عناصر خاص هر زبان به خوبی شناخته شود. همچنین به خوبی در زبان مقصد معادل‌یابی شود که بدون آن، زبان نامفهوم و نارسا خواهد شد و انتقال فرهنگی به درستی صورت نخواهد گرفت؛ از این رو، وجود دانش نسبت به دو زبان و دو فرهنگ، لازمه ترجمه محسوب می‌شود. مترجم روش‌های مختلفی

1. Larse,D.

را در ترجمه این عناصر می‌تواند در پیش بگیرد، اما در دیدگاه کسانی که ترجمه را یک اثر هنری و فرهنگی مستقل در نظر می‌گیرند و مترجم را نویسنده‌ای مستقل و صاحب سبک می‌دانند، اختیار عمل بسیاری برای مترجم وجود دارد؛ برخلاف رویکرد متن‌محور که مترجم مقید به متن اصلی است و نباید اثری متفاوت از اثر اصلی به وجود بیاورد؛ بلکه آنگونه که متن در زبان و فرهنگ خود فهمیده می‌شود باید در زبان مقصد ایجاد شود. البته اینکه مترجم تا چه اندازه می‌تواند همسانی زبانی و فرهنگی را برقرار کند، اختلاف نظر وجود دارد. به هر اندازه که فاصله فرهنگی و زبانی زیاد شود و متن پیچیده باشد، ترجمه نیز دشوار می‌شود و مترجم نیازمند توانمندی و قابلیت بسیاری برای بیان عناصر متعلق به زبان و فرهنگ دیگر در زبان خود است. در این شرایط دانش زبانی کفایت نمی‌کند و مراجعه به فرهنگ لغت نمی‌تواند به تنهایی مفید باشد، بلکه مترجم باید فرهنگ مقصد و مبدأ را به خوبی بشناسد تا قادر به برابریابی باشد.

«مترجم به عنوان واسطه بین دو فرهنگ مختلف باید به گونه‌ای عمل کند که از یک سو محتوا و پیام متن مبدأ را منتقل کند و از سوی دیگر، ترجمه متن و مقولات فرهنگی موجود در آن در تضاد و تقابل با دیدگاه فرهنگی جامعه مخاطب قرار نگیرد. مشکلات مربوط به ترجمه مقولات فرهنگی به تفاوت‌هایی برمی‌گردد که بین شرایط تولید و ادراک متن در دو فرهنگ مبدأ و مقصد وجود دارد و روابط اجتماعی، موقعیت و عوامل بیرونی از قبیل زمان و مکان و ویژگی‌های فردی نویسنده و مخاطب جزو شرایط حاکم بر تولید و ادراک متن به حساب می‌آیند» (ر. ک: حقانی، ۱۳۸۶: ۱۸۵). بر این اساس، مترجم علاوه بر تسلط بر دو زبان باید نسبت به فرهنگ دو ملت نیز تسلط و آشنایی کامل داشته باشد تا بتواند ترجمه‌ای دقیق و رسا ارائه دهد.

نظریه‌پردازان متعددی در حوزه عناصر فرهنگی و ترجمه آن، سخن گفته و تقسیم‌بندی‌هایی را در معرفی این عناصر و روش ترجمه آن ذکر کرده‌اند؛ از جمله این

افراد: نایدا^۱، نیومارک، ایویر^۲، جان بیکمن^۳، جان کلود^۴ و... را می‌توان نام برد و نیومارک شناخته‌شده‌ترین فرد در این حوزه محسوب می‌شود. البته الگوی نیومارک جامعیت کامل را ندارد و برخی از ابعاد فرهنگی را پوشش نمی‌دهد.

نیومارک عناصر فرهنگی را با جرح و تعدیل طبقه‌بندی یوجین نایدا در پنج دسته تقسیم می‌کند: بوم‌شناسی، فرهنگ مادی، فرهنگ اجتماعی، نهادها و آداب و رسوم، اشارات و حرکات. برخی این عناصر فرهنگی نیومارک را گسترده کرده‌اند. در فارسی هاشمی در بومی‌سازی مدل نیومارک با فرهنگ فارسی ۴ شاخه اصطلاحات محاوره‌ای، اعداد و ارقام و عناوین و اقلام خطاب و اقلام دیداری، شنیداری، لمسی و عطرها را می‌افزاید (هاشمی، ۱۳۹۳: ۱۲).

از نگاه برخی «در ارتباط فرهنگی، تعامل مترجم با مقولات فرهنگ مبدأ و نحوه انعکاس آنها در فرهنگ مقصد در چهار مرحله انجام می‌شود؛ درک و شناخت کافی و صحیح مترجم از فرهنگ دیگری، تفسیر متن که محتوا و پیام متن را با توجه به موقعیت تولید آن در جامعه مبدأ تفسیر می‌کند، گذار مترجم از متن مبدأ و فضای فرهنگی و اجتماعی حاکم بر آن و نحوه تعامل مترجم با مقولات فرهنگی موجود در متن مبدأ به هنگام ترجمه آن به زبان مقصد» (حقانی، ۱۳۸۶: ۱۸۷).

۵. معادل‌یابی عناصر فرهنگی در رمان خار و میخک

در بررسی نحوه ترجمه عناصر فرهنگی، قدم اول تشخیص عنصر فرهنگی و نوع آن است، پس از تشخیص عناصر فرهنگی در هر زبان، مترجم باید با در نظر گرفتن بافت موقعیتی و بافت فرهنگی متن مبدأ و تسلط به زبان مقصد و فرهنگ آن، بهترین معادل را انتخاب کند. راهبردهای مترجم در برگرداندن این عناصر متعدد است. عناصر فرهنگی را می‌توان به این شرح آورد:

-
1. Naida, E.
 2. Ivor, V.
 3. Beekma, J.
 4. Claude, J.

۱-۵. بوم‌شناسی

بوم‌شناسی شامل هر پدیده‌ای که مربوط به زیست بوم یک ملت و ادبیات باشد، اعم از حیوان، گیاه، محیط و مکان و... مثل جنگل حرا، دماوند، تخت جمشید، تنباکو، آویشن و... است. در اثر سنوار شاهد کاربرد برخی از این عناصر فرهنگی هستیم که در مقایسه با دیگر عناصر کمتر به چشم می‌خورد و این در نتیجه نوع روایتگری نویسنده است که اغلب در محیط شهری و در کوچه و خیابان و فضای زندان می‌گذرد تا در دل طبیعت و... از جمله این نمونه‌ها می‌توان به ذکر برخی اماکن و مناطق طبیعی اشاره کرد مثل: «جبل ابو غیم». مترجم در برگردان واژه فرهنگی جبل ابو غیم (سنوار، لاتا: ۳۱۴ و ۴۹۴) از روش انتقال استفاده کرده است. انتقال یا وام‌گیری آوردن کلمه‌ای از زبان مبدأ به مقصد بدون هیچ‌گونه تغییری است که معمولاً در مورد اعلام، اشخاص و اسامی خاص است و از نظر نگارشی و نوشتاری با رسم الخط زبان مقصد تفاوتی ندارند و به آن وام‌واژه یا واژه قرضی نیز می‌گویند؛ به عنوان نمونه در متن زیر:

متن اصلی: هو یشیر لخالتي غرب البلدة الى خربة (علین) (سنوار، لاتا: ۴۴).
ترجمه فارسی: غرب شهر، بقایای تل باستانی «علین» را به خاله نشان می‌داد (شنی، ۱۴۰۳: ۷۶-۷۷).

مترجم در کنار انتقال نام علین، معادل فرهنگی واژه خربة را در زبان فارسی به کار برده است. این نوع معادل‌یابی نوعی بسط نیز به شمار می‌آید که در نحوه معادل‌یابی عنصر فرهنگی، شاهد افزوده شدن بخشی از واژه یا عبارت می‌شویم. مترجم وظیفه دارد وقتی اطلاعات مؤلف، ناقص باشد و فرهنگ مبدأ را به خوبی انتقال ندهد در مقام تألیف به حذف یا اضافه اقدام کند. البته گاه این کاهش یا بسط ناشی از ذات خود زبان مبدأ و عناصر فرهنگی آن است و نیومارک آن را کاهش و بسط می‌نامد.

در معادل‌یابی واژه صورتی در این عبارت:

متن اصلی: «تسکن خالتی فتحیه فی قرية صوریف قضاء الخلیل» (سنوار، لا تا: ۴۳).
ترجمه فارسی: «خاله فتحیه در روستای «صوریف» در منطقه الخلیل زندگی می‌کرد» (شنی، ۱۴۰۳: ۷۶).

مترجم با آوردن خود کلمه عربی و واژه قرضی صوریف به معرفی آن در پاورقی می‌پردازد و می‌گوید: صوریف منطقه‌ای کوهستانی و استراتژیک در ۲۵ کیلومتری شمال غربی الخلیل است که در گذشته، ضرابخانه‌ای رومی داشت؛ صوریف واژه‌ای رومی و معرب است به معنای ضرابخانه.

در نمونه زیر نیز از واژه فطائس که از جمله واژگان عناصر فرهنگی است، استفاده شده است:

متن اصلی: إن شهداء الثورة الفلسطينية (فطائیس) و لیسوا شهداء (سنوار، لا تا: ۱۰۵).
ترجمه فارسی: شهدای انقلاب فلسطین، «الفطائیس» هستند آنها شهید نیستند (شنی، ۱۴۰۳: ۱۷۰).

مترجم در کنار انتقال از پاورقی نیز بهره می‌گیرد تا اطلاعات بیشتری درباره آن به خواننده بدهد، چرا که متن فارسی به هیچ وجه گویا و مفهوم نبوده و خواننده فارسی‌زبان فهم درستی از متن نمی‌کند. مترجم از روش یادداشت استفاده کرده و آن در مواردی است که مترجم برخی عناصر فرهنگی موجود در متن را که اطلاعاتی از آن در متن نیست با افزودن عبارتی در پی نوشت یا پاورقی و... توضیح می‌دهد؛ در توضیح این واژه نیز مترجم در پاورقی با اشاره به معنای لغوی فطائس که در لغت به هر پرنده یا حیوانی گفته می‌شود که از خفگی یا وحشت مرده باشد! توضیح می‌دهد که فلسطینی‌ها به گفتار، ابوالفطائیس می‌گویند. در حقیقت این نوع واژه‌سازی، نوعی بیان بی‌ارزش بودن کشتگان انقلاب فلسطین است.

از دیگر عناصر بوم‌شناسی و حیواناتی که سنوار از آن استفاده کرده، واژه الزعالیل در عبارت زیر است:

متن اصلی: تحمل صينية طعام و فوق الرز بعض (الزعلیل) أفراخ الحمام الصغيرة (سنوار، لا تا: ۲۵۷).

ترجمه فارسی: روی برنج، چند جوجه کبوتر کوچک قرار داشت (شنی، ۱۴۰۳: ۴۰۴).

مترجم در برابریابی این واژه، آن را حذف کرده است و نوع ترجمه هم، ترجمه مناسب نیست، چرا که در متن عربی عبارت، افراخ الحمام الصغيرة (بچه کبوتر کوچک) در توصیف الزعلیل آمده است، ولی اما با حذف و معادل‌یابی ناقص عبارت، واژه را از حالت غذا بودن دور ساخته است. به عنوان مثال، مترجم می‌توانست با استفاده از واژه کباب تعبیر دقیق‌تری از واژه ارائه دهد.

برخی از عناصر فرهنگی این گروه مربوط به سبزیجات خاص یک منطقه است، مثل ملوخیه در عبارت زیر:

متن اصلی: وقد جهزت لنا أمی فی هذا اليوم (البیصاره) للغذاء و هی طبیخ من الفول المجروش مع الملوخیه الجافه (سنوار، لا تا: ۱۹).

ترجمه فارسی: آن روز، مادرم برای ما نهار «بیصاره» پخت که از حبوبات له شده و «ملوخیه» خشک تهیه می‌شود (شنی، ۱۴۰۳: ۳۶).

مترجم در معادل‌یابی واژه بیصاره (فرهنگ مادی) و الملوخیه از انتقال خود واژه استفاده کرده است، سپس با به کارگیری یادداشت در پاورقی توضیح داده که بیصاره نوعی حلیم عربی و ملوخیه نوعی سبزی محلی است که در آشپزی عربی کاربرد دارد. البته در بخش دیگری از کتاب مترجم با آوردن اسم عام سبزی در کنار واژه ملوخیه، ماهیت کلمه را مشخص و به نوعی از راهکار بسط استفاده کرده است.

یکی دیگر از روش‌های مترجم در بسیاری از موارد، انتقال خود واژه به متن، سپس آوردن معادل فرهنگی آن در داخل متن و داخل پرانتز است؛ مانند نمونه زیر:

متن اصلی: انطلقت امی الى المطبخ تغلى الحلبه و تعجن مع مائها الدقيق و السكر و تحضر لنا صينية حلوى الحلبه (سنوار، لاتا: ۵۱).

ترجمه فارسی: مادرم به آشپزخانه رفت تا «حلبه» (شنبلیله) بجوشاند و شکر را با آب شنبلیله خمیر کند و یک سینی «حلوا حلبه» برایمان بیاورد (شنی، ۱۴۰۳: ۸۷).

مترجم، حلوا حلبه (فرهنگ مادی) را در پاورقی اینگونه توضیح می‌دهد: «نوعی باقلوای فلسطینی که از ترکیب آرد، بلغور، روغ و دانه‌های پخته شده شنبلیله مهیا می‌شود». این نوع معادل‌یابی، توصیفی نامیده می‌شود که مفهوم واژه توسط چند واژه زبان مقصد توصیف می‌شود و واژگان به کار رفته بر شکل، نقش یا کارکرد آن واژه در زبان مبدأ دلالت می‌کند. نمونه این معادل‌یابی توصیفی در متن اصلی مثل واژه بنوک است که مترجم هم از معادل بنوک و نیز عبارت «صندلی‌های چوبی» که نوعی معادل توصیفی برای واژه است، استفاده می‌کند.

۲-۵. فرهنگ مادی

این عنصر فرهنگی شامل مواد و فرآورده‌هایی چون دست سازه‌های انسان در حوزه‌های مختلف، انواع خوراک و پوشاک، وسایل نقلیه، مسکن و شهرهاست؛ مانند شبستان، لباده، چماق، عبا، شاهی و... در این موارد لازم است بخشی از متن مبدأ دقیقاً در متن مقصد بیان شود و مترجم چاره‌ای ندارد جز اینکه به شرح این موارد بپردازد، اما می‌تواند در فرآیند ترجمه از روش‌های متعددی از جمله توضیح، پانوش و... استفاده و آن را برای خواننده هم زبان خویش روشن کند.

غرابت‌زدایی یا آشناسازی روشی است که مترجم باید در این قسمت مورد توجه قرار دهد، زیرا ذکر این عبارات و کلمات بیگانه بدون هیچ گونه توضیح یا بومی‌سازی، سبب ابهام و سردرگمی مخاطب می‌شود (انصاری، ۱۴۰۴: ۶۷). در معادل‌یابی این نوع واژگان نیز مترجم اغلب از روش تلفیقی؛ یعنی روش انتقال و یادداشت در پاروکی یا انتقال و آوردن معادل فرهنگی در داخل متن استفاده کرده است؛ مثل نمونه‌هایی که در ادامه ارائه می‌شود.

متن اصلی: اما البنات فكن يلبسن زياً موحداً اسمه (المريول). (سنوار، لا تا: ۲۹).

ترجمه فارسی: اما دخترها روپوشی به نام «مريول» بر تن داشتند (شني، ۱۴۰۳: ۵۲).

در پاورقی نیز آورده است: نوعی روپوش دامن دار پشت و پیش بسته بی آستین که دانش آموزان، زیر آن، معمولاً پیراهن آستین دار سفیدی می پوشیدند.

نمونه دیگر، معادل یابی واژه التحلیّة در عبارت زیر است:

متن اصلی: ثم ذهب إلى صينية البقلاوه ليتناول منها (التحلیّة). (سنوار، لا تا: ۹۹).

ترجمه فارسی: بعد او به سمت سینی باقلوا رفت تا از آن «تحلیّه» (دسر) بخورد (شني، ۱۴۰۳: ۱۶۰).

مترجم ضمن انتقال واژه از معادل فرهنگی دسر نیز استفاده کرده است. البته باید گفت واژه دسر نتوانسته دقیقاً مفهوم واژه عربی را به مخاطب فارسی زبان منتقل کند، زیرا واژه ای کلی است که بر هر دسری اطلاق می شود. علاوه بر این، کاربرد این نوع معادل ها در متن، ترجمه را از روانی دور می کند.

از دیگر نمونه های کاربرد روش تلفیقی داخل متن اصلی که به حالت های مختلف به کار رفته و از روش های متنوع استفاده شده است، می توان به البشکیر: «بشکیر» (حوله) (سنوار، لا تا: ۹۹ و شني، ۱۴۰۳: ۱۶۰)، الجمید «جمید» (کشک) (سنوار، لا تا: ۵۷ و شني، ۱۴۰۳: ۹۶)، الجبج «جبج» (قره قورت) (همان)، سوق الخرداوات بازار «الخردوات» (مستعمل فروشی) (سنوار، لا تا: ۶۳ و شني، ۱۴۰۳: ۱۰۵) و سراج الکیروسین: چراغ «کیروسین» (گردسوز) (سنوار، لا تا: ۶ و شني، ۱۴۰۳: ۱۹) اشاره کرد. در معادل یابی واژگان بالا مترجم از روش انتقال واژه در متن اصلی و آوردن معادل فرهنگی داخل متن استفاده کرده که نمی تواند راهکار مناسبی برای ترجمه باشد. ضمن اینکه برای واژه الخرداوات از معادل خرازی استفاده می شود (ر. ک: فرهنگ آذرنوش).

واحد پول هر کشور و ملتی نیز جزو عناصر فرهنگی محسوب می‌شود. در نمونه زیر، سنوار از واحد پول رژیم در بخش‌های مختلف متن استفاده کرده که مترجم علاوه بر راهکار بومی‌سازی واژه با توجه به رسم الخط فارسی از یادداشت در پاورقی نیز استفاده می‌کند:

متن اصلی: قدم للمحكمة العسكرية و حکم علیه بغرامه مقدارها (خمسمائة شیکل) (سنوار، لاتا: ۳۱۱).

ترجمه فارسی: «او را دردادگاه نظامی به پانصد «شگل» جریمه محکوم کرده بودند» (شنی، ۱۴۰۳: ۴۸۹).

در پاورقی عبارت «شگل یا شقل (shekel) واحد پول رژیم اشغالگر» را آورده است، از این رو، معادل‌یابی واژه جنیهات مصریه به ارز مصری (شنی، ۱۴۰۳: ۵۸) از طرف مترجم اشتباه است، زیرا جنیهه واحد پول مصر بوده و با واژه ارز متفاوت است.

کاربرد انواع پوشش‌های محلی و متناسب با فرهنگ مردم فلسطین نیز از جمله عناصر فرهنگی در متن است؛ مثل واژه طربوشه در عبارت زیر:

متن اصلی: جلس الرجال فی صالة البيت و الشيخ يتوسطهم بطربوشه الأحمر (سنوار، لاتا: ۲۰)
ترجمه فارسی: مردها در پذیرایی خانه نشستند و پیرمردی با «طربوشه» (کلاه) قرمز در میان آنها نشسته بود (شنی، ۱۴۰۳: ۳۸).

مترجم در معادل‌یابی از سه روش انتقال، معادل کارکردی و یادداشت در پاورقی بهره می‌گیرد و در پاورقی به تفصیل به تاریخچه این نوع پوشش می‌پردازد. نمونه این انتقال و معادل کارکردی در واژه الزامور (سنوار، لاتا: ۹) هم دیده می‌شود که مترجم هم از خود واژه و هم از معادل کارکردی آژیر خطر (شنی، ۱۴۰۳: ۲۳) استفاده کرده است. همین‌طور در معادل‌یابی واژه النملیه (سنوار، لاتا: ۲۸) از معادل کارکردی کمد لباس کوچک (شنی، ۱۴۰۳: ۵۱) استفاده کرده است.

نیومارک بین معادل فرهنگی و کارکردی تمایز قائل می‌شود و آن را معادلی می‌داند که در زبان مقصد دارای بار فرهنگی نیست، اما از نظر کارکرد و نقش، مشابه واژه فرهنگی زبان مبدأ است.

در معادل کارکردی یا نقشی «یک واژه، مستقل از فرهنگ که با واژه جدید خاصی همراه شود؛ مانند ضرب‌المثل «در پوستش نمی‌گنجد» که معادل آن در عربی «طار من الفرح» است و یا «بند دلم پاره می‌شد» که معادل آن در عربی «تتقطع نياط قلبی» است» (گرچی و همکاران، ۱۳۹۹: ۴۳) یا در ترجمه عبارت «همه از او حساب می‌بردیم» عبارت الجمع یحسب لها حسابا، ترجمه تحت‌اللفظی عبارت است و معادل کارکردی آن «حسب له حساب» است (ناظمیان، ۱۳۹۴: ۱۴۰).

مترجم گاهی نیز در ترجمه عناصر فرهنگی، تنها معادل‌های فرهنگی یا کارکردی در زبان فارسی را به کار برده است؛ مانند نمورة (سنوار، لاتا: ۱۵): باقلوا (شنی، ۱۴۰۳: ۳۱)؛ السحلب (سنوار، لاتا: ۶۲): مسقطی (شنی، ۱۴۰۳: ۱۰۳)، الطوریة (سنوار، لاتا: ۴): کلنگ (سنوار، لاتا: ۱۶)، عریش (سنوار، لاتا: ۴): آلاچیق (شنی، ۱۴۰۳: ۱۶) و شاکوشا (سنوار، لاتا: ۵۴): چکش (شنی، ۱۴۰۳: ۹۱).

روش تلفیقی شامل معادل کارکردی و یادداشت نیز در عنصر فرهنگی المسخن (سنوار، لاتا: ۱۰۴): ساندویچ مرغ است که مترجم در پاورقی آن را نوعی خوراک محلی فلسطینی، شبیه «شاورما» معرفی می‌کند (شنی، ۱۴۰۳: ۱۶۷). یا انتقال به همراه کاربرد یک واژه عام و یادداشت مانند البسوسة: شیرینی «بسبوسة» (۶۸ص) که در پاورقی آن را به عنوان نوعی باقلوا نارگیلی معرفی می‌کند (شنی، ۱۴۰۳: ۱۱۱). این شیوه روشن می‌کند مترجم روش واحد و مشخصی برای معادل‌یابی اتخاذ نکرده است. استفاده از واژه عام به خواننده کمک می‌کند تا نسبت به ماهیت عنصر آگاهی یابد.

در معادل‌یابی واژه سوق محنی یهودا: ۳۱۶، مترجم ضمن انتقال واژه به متن در پاورقی نام‌های دیگر این بازار همچون «محانیه یهودا» یا مهنة / محنی را ذکر کرده و گفته به معنی

کمپ یهودا که محله‌ای تاریخی در شهر اورشلیم است، می‌باشد و سپس تاریخچه گذشته و حال این بازار را بیان می‌کند (شنی، ۱۴۰۳: ۴۹۸).

در عبارت الواح الصیاح (الزینکو) نیز مترجم پس از بومی‌سازی در متن از معادل فرهنگی نیز استفاده کرده است که نمی‌تواند روش مناسبی برای ترجمه باشد؛ ذکر واژه عربی در متن نمی‌تواند کمکی به خواننده کند؛ از این رو، آوردن معادل فرهنگی در متن کفایت می‌کرد. ضمن اینکه مترجم از وحدت در معادل‌یابی پیروی نکرده و ترجمه‌های متفاوتی برای واژه می‌آورد:

متن اصلی: بدأ بتقطيها بألواح الصاج (الزینکو) (سنوار، لاتا: ۴)

ترجمه فارسی: «با ورق‌های «زینکو» (حلبی) روی آن را پوشاند (شنی، ۱۴۰۳: ۱۷)

متن اصلی: «بدأ هذا الرجل يرفع سقف بيته من القرميد و يضع بدله ألواح (الزینکو) الصاج» (سنوار، لاتا: ۵۴).

ترجمه فارسی: «یکی سقف ایرانی خانه‌اش را تبدیل به پوشش سفالی می‌کرد» (شنی، ۱۴۰۳: ۹۱).

یکی از عناصر فرهنگی پرتکرار در کتاب سنوار، نام شهرها و اماکن مختلف، شهرک‌های اسرائیلی‌نشین و... است که برخی به همان صورت در متن آمده برخی علاوه بر انتقال در پاورقی نیز توضیح داده شده است؛ مانند: مستوطنة جيلو، نتساريم، الخضيرة معسكر عوفر و مستوطنة عنفي طال کانتی تل. مترجم در پاورقی، موقعیت جغرافیایی و تاریخچه این مکان‌ها را به تفصیل بیان کرده است. بیشترین نوع واژگان به کار رفته در کتاب سنوار از نوع فرهنگ مادی است؛ یعنی واژگانی که در زندگی روزمره مردم بکار گرفته می‌شود.

۳-۵. فرهنگ اجتماعی

این بخش از عناصر فرهنگی شامل تفریحات و بازی‌های ملی و مردمی یک کشور و فرهنگ می‌شود؛ مانند بازی چوگان، هفت‌سنگ و لی‌لی. در اثر یحیی سنوار نویسنده تلاش دارد زندگی روزمره و عادی مردم فلسطین را به تصویر بکشد؛ از این رو، برخی از این نوع عناصر در آن دیده می‌شود؛ از جمله در عبارات زیر:

متن اصلی: يبدأ يلفها بقوة على طريقة لف المقلاع (النبطية) (سنوار، لاتا: ۲۵۳).
ترجمه فارسی: بعد شروع به چرخاندن کرد؛ مثل چرخاندن یک «نَبْطِيَّة» (سنگ قلاب)
(شنی، ۱۴۰۳: ۳۹۹).

متن اصلی: وبعد أن يتناولوا غداءهم يخرجون للعب لعبة (السبع شقف) (سنوار، لاتا: ۱۳).
ترجمه فارسی: بعد از خوردن نهار برای بازی «السَّبعُ شقف» (هفت سنگ) بیرون می‌رفتند
(شنی، ۱۴۰۳: ۲۸).

متن اصلی: أما الفتيات فكن يلعبن لعبة الحجلة (سنوار، لاتا: ۱۳).
ترجمه فارسی: اما دخترها «الحجلة» (لی‌لی) بازی می‌کردند (شنی، ۱۴۰۳: ۲۹).

متن اصلی: واحيانا تلعب الفتيات نط الحبل (سنوار، لاتا: ۱۴).
ترجمه فارسی: گاهی نیز دخترها «نَطُّ الحبل» (طناب بازی) بازی می‌کردند (شنی، ۱۴۰۳: ۲۹).

ترجمه و معادل‌یابی این نوع واژگان توسط مترجم نشان می‌دهد وی در کنار انتقال واژه از معادل‌های فرهنگی آن در زبان فارسی نیز استفاده می‌کند و چون برای خواننده آشناست، نیازی به توضیحات تکمیلی و یادداشت در پاورقی نمی‌بیند. بیان اصل واژه به همراه معادل آن در متن ترجمه به سبک مترجم تبدیل شده است که به روال سابق خود در دیگر عناصر فرهنگی، هم خود واژه را عیناً به متن اصلی انتقال می‌دهد و هم معادل فرهنگی آن را ارائه می‌کند. در حقیقت مترجم در این شیوه هم به دنبال آشنایی مخاطب با عناصر

فرهنگی زبان مبدأ است و هم بومی سازی و تقریب آن به ذهن خواننده فارسی زبان؛ هرچند روشی متداول در ترجمه نیست.

۵-۴. مفاهیم اجتماعی، حقوقی، مذهبی و هنری، سیاسی، علمی، تاریخی،

نهادهای سازمان‌ها، آداب و رسوم، فعالیت‌ها و جریان‌ها

دسته دیگری که طیف متنوعی از عناصر فرهنگی را شامل می‌شود؛ بخشی از این نوع عناصر در اثر سنوار مربوط به سازمان‌ها و نهادهای سیاسی، اجتماعی و نظامی موجود در فلسطین و رژیم است که به تناسب موضوع در متن به کار رفته است؛ از جمله در عبارات زیر:

متن اصلی: يظهرمدی قسوتها أن رئیس جاهز الشاباک آنذاک (سنوار، لا تا: ۲۹۴).

ترجمه فارسی: «میزان ظلمی که به او روا داشتند از آنجا آشکار می‌شود که رئیس وقت «شاباک» از مراجع قضایی مسئول اجازه گرفته بود...» (شنی، ۱۴۰۳: ۴۶۴).

در اغلب موارد مترجم مجبور به استفاده از روش انتقال و استفاده از خود وام واژه در متن است؛ هرچند بهتر بود علاوه بر انتقال نسبت به روشن کردن مخاطب اطلاعات بیشتری از طریق یادداشت در پاورقی ارائه می‌کرد. البته مترجم در برخی موارد از این روش تلفیقی نیز بهره می‌گیرد:

متن اصلی: وفي غرفة قریبة يجلس عدد من ضباط المخابرات الشینین بت (اسمها حین ذاک) (سنوار، لا تا: ۳۹).

ترجمه فارسی: افسر اطلاعات که آن موقع «شینین بت» نامیده می‌شد (شنی، ۱۴۰۳: ۶۸).

مترجم در پاورقی درباره این سازمان با توضیح کوتاهی می‌گوید: «شینین بت نام قبلی شاباک، سازمان امنیت رژیم اشغالگر قدس است». در برخی موارد نیز به دلیل نبود نمونه برابر در زبان فارسی و عدم امکان استفاده از وام واژه، دست به ترجمه ترکیبی می‌زند؛ مانند موارد زیر:

الجهة الشعبية (سنوار، لاتا: ۳۲۸): جبهة مردمی (شنی، ۱۴۰۳: ۵۲۰)، لجنة التوجيه الوطني (سنوار، لاتا: ۱۱۹): کمیته ملی راهبردی (شنی، ۱۴۰۳: ۱۸۶)، منظمة التحرير الفلسطينية (سنوار، لاتا: ۲۵۹): سازمان آزادی بخش فلسطین (شنی، ۱۴۰۳: ۴۵۶) و الوكالة الابتدائية للإغاثة (سنوار، لاتا: ۱۱۳): آژانس امداد اردوگاه (شنی، ۱۴۰۳: ۱۸۱).

در این ترجمه گاه تغییراتی نیز در معادل صورت می گیرد که نیومارک از آن با عنوان جابجایی و جایگزینی یاد می کند و آن زمانی است که ترجمه عنصر فرهنگی همراه با تغییر در ساختار زبانی و دستوری واژه باشد؛ مانند لجنة التوجيه الوطني که شاهد جابه جایی واژگان در معادل یابی هستیم یا تبدیل ترکیب وصفی به ترکیب اضافی در منظمة التحرير الفلسطينية؛ نوعی دستورگردانی بدون تغییر در معنا که این تغییر می تواند اختیاری و یا اجباری باشد. منظور از تغییر اختیاری آن است که مترجم با در نظر گرفتن بافت و روانی جمله و همچنین سبک خود، مختار است در مقوله دستوری تغییر ایجاد کند و یا آن را به همان صورت برگرداند. در نمونه های ذکر شده، مترجم گریزی از دستورگردانی ندارد، چرا که باید مطابق با کاربرد واژه در زبان مقصد باشد.

گاهی نیز در معادل یابی این نوع واژگان، مترجم از یادداشت در پاورقی استفاده می کند؛ مانند عبارت رابطة الجامعيين (سنوار، لاتا: ۱۹۳ف) که در متن کتاب واژه عربی و معادل ترجمه ای آن یعنی «بنیاد دانشگاهیان» (شنی، ۱۴۰۳: ۱۲۵) را آورده و در پاورقی مختصر به تاریخچه تأسیس آن اشاره کرده است. البته این نوع معادل یابی نمی تواند روش درستی در ترجمه باشد و بهتر بود معادل ترجمه ای در متن آورده شود، زیرا این ترکیب با عبارتی مانند «حزب لیکود» (سنوار، لاتا: ۳۰۹) متفاوت است؛ حزب لیکود اسم علم بوده و آوردن آن در متن مشکل ساز نیست و مترجم چاره ای جز انتقال واژه قرصی ندارد و توضیحات او در پاورقی نیز به اطلاعات بیشتر خواننده کمک می کند. مترجم در پاورقی ابتدا معنای لغوی لیکود به معنای استحکام را ذکر و این حزب را معرفی و سال تأسیس و بنیانگذار و اهداف آن را به تفصیل شرح می دهد (سنوار، لاتا: ۴۸۷).

آوردن خود واژه و ذکر معادل دیگر داخل پرانتز (دو معادل در متن) روش این مترجم است که در این نوع از عناصر فرهنگی نیز دیده می‌شود؛ مانند کتائب عزالدین (سنوار، لاتا: ۲۸۱) که ابتدا خود واژه را آورده سپس عبارت «گردان‌های عزالدین قسام» (شنی، ۱۴۰۳: ۴۴۴) را در پرانتز ذکر کرده است؛ این نوع معادل‌یابی موجب طولانی شدن ترجمه می‌شود. یکی از نهادهای فلسطینی که معادل آن در فارسی به نوعی تبدیل به عنصر فرهنگی شده است، ترکیب السلطة الفلسطينية است که به تشکیلات خودگردان ترجمه و به وفور در بخش‌های مختلف کتاب دیده می‌شود؛ نوع کاربرد آن در متن نه انتقال واژه عربی است و نه ترجمه آن.

بخشی از عناصر فرهنگی این گروه، مربوط به مشاغل است که برخی از آنها در اثر ذکر شده است و مترجم نیز در معادل‌یابی آنها از معادل فرهنگی یا روش تلفیقی بهره می‌گیرد؛ از جمله این می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

عریچی (سنوار، لاتا: ۱۴): گاریچی (شنی، ۱۴۰۳: ۳۰)، شاویشا (سنوار، لاتا: ۲۱): گروهبان (شنی، ۱۴۰۳: ۳۹)، المخاتیر (سنوار، لاتا: ۷۳): مختاران شهرداران (شنی، ۱۴۰۳: ۱۲۱)، ورشة الخراطة (سنوار، لاتا: ۱۳۸): تراشکاری (شنی، ۱۴۰۳: ۲۱۷) و مواسرچی (سنوار، لاتا: ۲۰۶): تاسیسات چی (شنی، ۱۴۰۳: ۳۲۳).

اشاره به حوادث تاریخی نیز از جمله عناصر فرهنگی است که در متن آمده و مترجم جهت روشن کردن ذهن مخاطب خود از روش تلفیقی یعنی انتقال، ترجمه تحت‌اللفظی و پاورقی استفاده می‌کند:

متن اصلی: فكأنما أحيأ نصر معركة الكرامة نفوس الكثیرین بالأمل و الاستعداد» (سنوار، لاتا: ۴۰).

ترجمه فارسی: گویی پیروزی در نبرد جبهه الكرامه، دل‌های بسیاری را با امید و آمادگی، زنده کرد (شنی، ۱۴۰۳: ۷۱).

مترجم در پاورقی تاریخچه نبرد جبهه الکرامه و مکان، گروه‌های درگیر، اهداف و پیروزی‌های جبهه مقاومت در این نبرد را به تفصیل توضیح داده است. البته با توجه به تاریخچه این نبرد، کاربرد واژه جبهه در ترجمه درست نیست. همچنین در عبارات زیر:

متن اصلی: فجأة جاءت الأخبار عن بدء تلك الصدمات التي عرفت بأحداث ايلول الاسود
عام ۱۹۷۰ (سنوار، لاتا: ۷۲).

ترجمه فارسی: ناگهان خبر آغاز درگیری‌ها؛ یعنی وقایع «سپتامبر سیاه» سال ۱۹۷۰ رسید
(شنی، ۱۴۰۳: ۱۱۸).

متن اصلی: ذلك يكون جاداً و قاطعاً يوم عيدهم المسمى بعيد يوم الغفران (سنوار، لاتا: ۷۸).
ترجمه فارسی: این قانون، در یکی از تعطیلات آن‌ها به نام «يوم الغفران» (کیپور) جدی‌تر
و قطعی‌تر رعایت می‌شود (شنی، ۱۴۰۳: ۱۲۸).

مترجم در پاورقی تاریخ وقایع سپتامبر سیاه و مدت و نتایج آن را به تفصیل توضیح و
درباره یوم الغفران در پاورقی با عبارت یوم کیپور (به عربی: يوم الغفران)، معنای لغوی
آن را در عربی ذکر و سپس به نقش و اهمیت این روز در باور مذهبی و دینی یهودیان و
جایگاه آن در گاهشمار عبری به تفصیل اشاره کرده است. البته در مورد اخیر به سبک
خود هم دست به انتقال عبارت زده و هم معادل آن را در فارسی بیان می‌کند.
یکی دیگر از عناصر فرهنگی که در چندین بخش از کتاب توسط نویسنده استفاده شده
و می‌توان آن را در ضمن مفاهیم سیاسی مردم فلسطین قرار داد، شعارهایی است که توسط
مردم و گروه‌های مختلف سیاسی استفاده می‌شود. بررسی ترجمه این نوع عناصر نشان
می‌دهد مترجم اغلب خود شعار را به زبان اصلی در متن می‌آورد و سپس آنها را در پاورقی
توضیح می‌دهد:

متن اصلی: بالروح بالدم نفديك يا فلسطين (سنوار، لاتا: ۴۰- پاورقی).
ترجمه فارسی: فلسطین، جانمان، خونمان، فدایت! (شنی، ۱۴۰۳: ۶۹).

متن اصلی: تعیش، الوحدة العربية... فلسطين عربية...! بالروح، بالدم، نفديك يا جمال! :
(سنوار، لاتا: ۷۳- پاورقی).

ترجمه فارسی: زنده باد اتحاد عرب... فلسطين عرب است...! جانمان، خونمان، باد فدایت
ای جمال! (شنی، ۱۴۰۳: ۱۲۰).

متن اصلی: قسما بالله الجبار لتعودی یا دار... باسم الدين على فلسطين ليفر الغدار... مشينا
الدرب... خضنا الصعب... (سنوار، لاتا: ۱۹۹).

ترجمه فارسی: قسم بخدای جبار/ ای خانه (سرزمین) برمی گردی/ انکه به فلسطين به نام دین
خیانت کرد/ فرار خواهد کرد/ این ره را پیمودیم/ به سختی جنگیدیم.... (شنی، ۱۴۰۳: ۳۱۲).

در شعار زیر نیز مترجم تنها به آوردن ترجمه تحت‌اللفظی آن در متن اکتفا کرده است:

متن اصلی: انا الغريق فما خوفي من الغرق (سنوار، لاتا: ۲۰۱).

ترجمه فارسی: «من غرق شده‌ام؛ پس چرا باید از غرق شدن بترسم؟» (شنی، ۱۴۰۳: ۳۱۷)

ترجمه تحت‌اللفظی این شعارها نمی‌تواند تمام لایه‌های معنایی آنها را به مخاطب انتقال
دهد و کارکرد فرهنگی بودن آن را نیز از بین می‌برد و همچون یک متن ساده به خواننده
ارائه می‌دهد. ضمن اینکه در ترجمه بار موسیقایی و تأثیر آوایی آن نیز از بین رفته و از
اثرگذاری آن بر مخاطب کاسته می‌شود.

در عبارت زیر نیز نویسنده از یکی از مفاهیم حقوقی در فرهنگ عشایر عرب فلسطینی
استفاده کرده است که مترجم باز از روش انتقال و یادداشت استفاده می‌کند در حالی که
ضرورتی برای استفاده از انتقال در این موارد وجود ندارد و استفاده از خود واژه در متن
کمکی به فهم معنی نمی‌کند. نحوه ترجمه در عبارت زیر بیشتر موجب ابهام معنایی شده
است؛ هرچند پاورقی به رفع آن کمک کرده است، اما خود متن ترجمه، مبهم است:

متن اصلی: فیأخذون (العطوة) و یقدرون التعویض و یدفعون الدیه إن لزم (سنوار، لاتا: ۷۷). ترجمه فارسی: آنها « العطوة » را می دادند؛ بعد خسارت را تخمین می زدند و در صورت لزوم دیه را می پرداختند (شنی، ۱۴۰۳: ۱۲۶).

مترجم در پاورقی در توضیح کلمه العطوة می نویسد: پیش پرداخت دیه در فرهنگ عشایر عرب.

۵-۵. اصطلاحات و ضرب المثل ها

اصطلاح در زبان فارسی و دقیقاً در زبان عربی و انگلیسی دو معنا دارد: در معنای اول، کلمه با عبارت غیررسمی که اغلب محاوره ای یا عامیانه است. اغلب این گونه اصطلاحات بیش از یک کلمه است و به صورت عبارت شبه جمله یا جمله کامل است، همواره معنای مجازی دارد؛ یعنی معنای آن از کل آن برمی آید نه توجه به تک تک کلمات و در معنای دوم، شامل نوع مهمی از واژگان اختصاصی یا تخصصی در هر زبان است که همه اصطلاحات فنی علوم و فنون و هنرهای مختلف را در بر می گیرد (ر. ک: خرمشاهی، ۱۳۹۱: ۱۱۲-۱۱۰). البته نوع دوم را نمی توان در ذیل عناصر فرهنگی قلمداد کرد. اصطلاحات نوع اول در متن سنوار مثل:

متن اصلی: لم ینبس احدهم بنت شفة (سنوار، لاتا: ۲۴۸).

ترجمه فارسی: بدون هیچ حرفی (شنی، ۱۴۰۳: ۳۸۹).

متن اصلی: ما بالید حيلة (سنوار، لاتا: ۱۷).

ترجمه فارسی: کاری از دستشان برنمی آید (شنی، ۱۴۰۳: ۳۴).

متن اصلی: یاخسارة... یا خسارة (سنوار، لاتا: ۲۹۰).

ترجمه فارسی: همش باخته! اونم چه باختی! (شنی، ۱۴۰۳: ۴۵۷).

مترجم برای معادل‌یابی این اصطلاحات از معادل‌های کارکردی متناسب با آن در زبان فارسی استفاده کرده است. اما ذکر عین عبارت در متن و ترجمه در پاورقی نیز روش پرتکرار و سبک مترجم در ترجمه عناصر ناشناخته در زبان مبدأ است که موجب عدم روانی و سلیس شدن متن ترجمه در فهم مخاطب می‌شود؛ مانند عبارت غزه اریحا فضیحة طلعت منها الريحه که عین عبارت عربی در متن کتاب آمده و در پاورقی اینگونه ترجمه شده است:

متن اصلی: غزه اریحا افتضاح (سنوار، لاتا: ۲۷۱)

ترجمه فارسی: گندش در آمد بین حالا (شنی، ۱۴۰۳: ۴۲۶)

این نوع معادل‌یابی توسط نیومارک گرده‌برداری نامیده می‌شود (ر. ک: روشنفکر و همکاران، ۱۳۹۲: ۲۰). در این روش اجزای تشکیل‌دهنده یک اصطلاح یا عبارت ترکیبی زبان مبدأ جداگانه ترجمه می‌شود که از ترجمه تحت‌اللفظی واژه نشأت می‌گیرد. در گرده‌برداری صورت ترکیبی، اصطلاحی، نحوی کلمات عیناً از زبان مبدأ به زبان مقصد منتقل می‌شود. بخشی از عناصر فرهنگی، ضرب‌المثل‌ها هستند - که در متن سنوار نیز متعدد به کار رفته است - «امثال دوگونه اصلی دارد؛ یا ادبی است و در ادبیات و متون مکتوب یا عادی و عامیانه است و شفاهی و جاری در زندگی جمعی انسان‌ها» (خرمشاهی، ۱۳۹۱: ۱۱۵)؛ با توجه به این تعریف، اغلب مثل‌های به کار رفته در خار و میخک از نوع دوم است. «در ترجمه ضرب‌المثل‌ها، آنهایی را که به لحاظ فرهنگی نشاندار هستند، مانند زیره به کرمان بردن، نمی‌توان در متن بیگانه به کار برد چون متن را خیلی فارسی می‌کند. بدیهی است که معادل‌یابی اصطلاحات و ضرب‌المثل‌ها - در صورت وجود آنها در زبان مقصد - بهترین شیوه برای برگرداندن این بخش از زبان است. در غیر این صورت باید از روش دیگری مانند توضیح برای تفهیم مطلب استفاده کرد (احدی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۲۲). نمونه این مثل‌ها در متن رمان به شرح زیر است:

متن اصلی: ان لم يلتزم بعصا موسى، فسيلتزم بعصا فرعون غداً (سنوار، لاتا: ۲۸۹).

ترجمه فارسی: اگر به عصای موسی پایبند نباشید، فردا به عصای فرعون گرفتار می‌شید (شنی، ۱۴۰۳: ۴۵۷)

ترجمه ارائه شده در فوق کاملاً ترجمه تحت‌اللفظی مثل عربی است و در زبان فارسی کاربرد ندارد؛ هرچند مفهوم آن برای مخاطب روشن است. همین شیوه معادل‌یابی در مثل زیر هم مشاهده می‌شود و مترجم از واژگانی استفاده می‌کند که در فارسی کاربرد دارد:

متن اصلی: فاحت رائحتها حتى أزكمت الأنوف (سنوار، لاتا: ۱۵۷).

ترجمه فارسی: بوی گندش چنان بالا زده که بینی را ترکانده (شنی، ۱۴۰۳: ۲۴۷).

این اشتباه در مثل زیر به گونه دیگر نمود یافته و مترجم برای واژه عصفور از معادل پرستو استفاده کرده است:

متن اصلی: ضربنا عصفورین بحجر واحد (سنوار، لاتا: ۱۹۲).

ترجمه فارسی: ما دو تا پرستو رو با یک سنگ کشتیم (شنی، ۱۴۰۳: ۲۹۸).

صرف نظر از معادل اشتباه واژه، این نوع معادل‌یابی، ترجمه تحت‌اللفظی عبارت است که به هیچ وجه بار فرهنگی در زبان مقصد ندارد. مترجم در مقابل این مثل رایج، می‌توانست از اصطلاح «با یک تیر دو نشان زدن» استفاده کند که کاملاً برای فارسی‌زبان مأنوس بوده و جزء مثل‌های نشاندار نیز نیست. ترجمه تحت‌اللفظی روش متداول مترجم در ترجمه این نوع از عناصر فرهنگی است که در نمونه‌های زیر هم قابل ملاحظه است:

متن اصلی: ما تخفی لنا الاقدار و ما تلد لنا الايام (سنوار، لاتا: ۱۹۲).

ترجمه فارسی: سونوشت چی تو آستین برامون داره و چی می‌خواد برامون بزاد (۳۰۳).

متن اصلی: صبت الزيت على الهشيم المشتعل (سنوار، لاتا: ۲۲۹).

ترجمه فارسی: مانند نفتی بود که به آتش جنگی که از قبل شعله ور شده بود، ریخته شد (شنی، ۱۴۰۳: ۳۶۱).

متن اصلی: ما بیحرث الارض غیر عجولها: (سنوار، لاتا: ۸۹).

ترجمه فارسی: کسی نمی‌تواند زمین را شخم بزند مگر گوساله‌هایش (شنی، ۱۴۰۳: ۱۴۵).

در نمونه دوم، تعبیر فرهنگی دقیق‌تر در فرهنگ فارسی «هیزم روی آتش ریختن» است و مورد اخیر مترجم متن عربی را نیز در پاورقی آورده است. در این عبارت هم به جای گزیده‌برداری و ترجمه لفظ به لفظ واژگان زبان مبدأ، مترجم می‌توانست از عبارت «کس نخارد پشت من جز ناخن انگشت من» استفاده کند. در ترجمه مثل

متن اصلی: «هذا هو حال الدنيا يكون الذهب بين يديك ولاتراه» (سنوار، لاتا: ۸۹) ترجمه فارسی: «کار دنیا همین‌ه! طلا تو دسته؛ اما چشم‌ت که به دور دورا باشه نمی‌بینتش! (شنی، ۱۴۰۳: ۱۵۹).

مترجم می‌توانست از معادل «آب در کوزه و ما تشنه لبان می‌گردیم» استفاده کند. این در حالی است که نوع ترجمه مترجم و نوع معادل‌یابی او، کمکی به فهم متن برای مخاطب نمی‌کند؛ نه آشنایی‌زدایی می‌کند نه بیگانه‌سازی. مترجم با ترجمه تحت‌اللفظی و با توضیح ندادن، معادلی نامفهوم به مخاطب ارائه می‌کند. در مواردی که مثل‌ها معادلی در زبان مقصد ندارند، مترجم باید نسبت به تشریح آن و بافت و موقعیتی که به کار می‌رو، اقدام کند. البته در برخی موارد این کار را می‌کند، مانند موارد زیر:

متن اصلی: ترکهم قطاطیم لحم (سنوار، لاتا: ۵۷).
ترجمه فارسی: «اونا را گشته‌ی گوشت ول کرده بود» (شنی، ۱۴۰۳: ۹۵).

مترجم در کنار ترجمه تحت‌اللفظی این عبارت در پاورقی توضیح داده است که «قطاطیم لحم» مثل رایجی است در قالب ترکیب کنایی به معنی شدت نیاز و حرص. در مورد مثل «اتسع الخرق علی الراقع» (سنوار، لاتا: ۱۵۶)، پس از ترجمه به صورت «چاکی است روفوگر عاجز از آن» (شنی، ۱۴۰۳: ۲۴۶) در پاورقی نیز توضیح می‌دهد که معادل‌های مختلفی می‌توان در فارسی برای آن آورد مانند «کشته از بس که فزون گشت، کفن نتوان کرد» یا «کارش تمام شده است» (فقهی، ۱۳۸۹: ۶)؛ این اصطلاح زمانی گفته می‌شود که اوضاع برای فرد بیش از حد دشوار و پیچیده می‌شود و او دیگر قادر به ترمیم پارگی،

مصیبت یا مشکلی که در آن گرفتار شده است یا باعث شده است که خود یا اطرافیانش در آن گرفتار شوند، نیست و همچنین قادر به ترمیم آنچه آسیب دیده است، نیست.

۵-۶. القاب و عناوین

یکی دیگر از بخش‌هایی که برخی آن را جزء عناصر فرهنگی به شمار آورده‌اند، القاب و عناوین خاص در یک زبان و ملت است. نیومارک این بخش را در بین عناصر فرهنگی ذکر نکرده است. القاب به جای اسم به کار می‌رود و بر معنایی خاص چون تکریم و احترام و یا تحقیر دلالت می‌کند؛ به عبارت دیگر، برای مدح یا ذم به کار می‌رود. از آنجا که «نامگذاری مانند هر عمل دیگری از ارزش‌ها و انگیزه‌های روانی تأثیر پذیرفته و در زمینه اجتماعی و فرهنگی معینی انجام می‌شود؛ از این رو، می‌توان از نامگذاری به مثابه یک نهاد، یک عمل فرهنگی و به تبع آن عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر یاد کرد (رجب‌زاده، ۱۳۷۸: ۱). بنابراین، مترجم ناگزیر است در ارائه این بخش از ترجمه، آشنایی‌زدایی را پیش گیرد، زیرا آنچه بیان شده تصویرگر فرهنگ اصیل ایرانی است و جایگزینی ندارد؛ به عنوان مثال، لقب علامه بر فردی دلالت می‌کند که دارای علم و دانش بسیار است؛ از جمله این القاب: الست (سنوار، لاتا: ۶۶): خانم (شنی، ۱۴۰۳: ۱۹۰۳ ف)، اخوانجیه (سنوار، لاتا: ۹۴): اخوانچی (شنی، ۱۴۰۳: ۱۵۳)، حج (سنوار، لاتا: ۲۴۹): حاجی (شنی، ۱۴۰۳: ۳۹۰) و معلم (سنوار، لاتا: ۱۵۳): کارفرما (شنی، ۱۴۰۳: ۲۴۱).

مترجم در برخورد با این نوع واژگان، روش‌های مختلفی در پیش گرفته است؛ آوردن معادل فرهنگی (خانم) و انتقال و بومی‌سازی (اخوانچی)؛ این راهکار در نتیجه انتقال نوع خاصی از وام واژه‌هاست که از نظر نوشتاری متفاوت با زبان مقصد است؛ از این رو، باید با تلفظ و ریخت طبیعی زبان مقصد تغییراتی در آن رخ دهد تا با رسم الخط زبان دوم مطابقت یابد. البته این نوع واژگان به تدریج از نظر تلفظ و ریخت، بومی می‌شوند. انتقال خود واژه بدون هیچ توضیحی از دیگر راهکارهای ترجمه است؛ مثل «طربوش» یا انتقال واژه و توضیح در پاورقی رویکرد مترجم در معادل‌یابی واژه «ازهری» در عبارت زیر است:

متن اصلی: أستاذنا كان شيخاً يابس الجبة و على رأسه (طربوش) أی أنه كان شيخاً أزهرياً (سنوار، لاتا: ۲۹)

ترجمه فارسی: معلم ما پیرمردی بود که عبایی بر دوش و طربوشی بر سر داشت. او یک شیخ «ازهری» بود شنی، ۱۴۰۳: ۵۳.

مترجم همان واژه ازهری را انتقال داده و در پاورقی آورده: یعنی روحانی مذهبی منسوب به «الازهر».

گاهی نیز مترجم دچار اشتباه در ترجمه شده است:

متن اصلی: الباش مهندس (سنوار، لاتا: ۱۴۵).

ترجمه فارسی: جناب مهندس باشی (شنی، ۱۴۰۳: ۲۲۸).

در مورد این واژه گفته شده است: «باش مهندس» کلمه‌ای است که در برخی از کشورهای عربی -به ویژه مصر- برای توصیف مهندس به کار می‌رود. معنی تحت‌اللفظی آن «مهندس ارشد» است. کلمه «باش» (مهندس) از دو بخش تشکیل شده است: یک بخش از زبان ترکی گرفته شده است که «باش» به معنای رئیس یا رهبر است و بخش عربی آن «مهندس» است (<https://www.arageek.com>). این امر نشان می‌دهد مترجم در معادل‌یابی‌های فرهنگی نمی‌تواند بی‌طرف باشد؛ زیرا در برگردان عنصر فرهنگی اگر دست به جایگزین فرهنگی بزند، تأثیر متفاوتی در مخاطب ایجاد می‌کند؛ بنابراین اینکه هدف حفظ مفاهیم فرهنگی زبان مبدأ و انتقال آن در ترجمه باشد یا تمایل به فرهنگ مقصد بدون تطابق کامل با فرهنگ مبدأ، راهبرد مترجم در ترجمه عناصر متفاوت خواهد بود.

۶. بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش حاضر را می‌توان در دو بخش بیان کرد؛ یکی، چگونگی حضور عناصر فرهنگی در زبان مبدأ و اثر خار و میخک و دومی، ناظر به نحوه ترجمه و راهکارهای مترجم در معادل‌یابی عناصر فرهنگی به کار رفته در متن اصلی. در مورد اول باید گفت بررسی کتاب از منظر پرداختن به عناصر فرهنگی حاکی از آن است که کتاب به عنوان

یک روایت تاریخی، سیاسی و نظامی از مبارزات مردم فلسطین نگاشته شده است، اما به واسطه ارتباط نزدیک با زندگی مردم و پرداختن به ابعاد مختلف زندگی فلسطینیان شاهد حضور انواع مختلف عناصر فرهنگی از زندگی روزمره مردم فلسطین، آداب و رسوم، اصطلاحات و مثل‌های رایج در فلسطین، بازی‌ها و سرگرمی‌ها، انواع خوراک و پوشاک و ... آنها می‌شود. این امر بیانگر نوع نگاه راوی و نویسنده داستان رئالیستی خار و میخک است که با روایت از نزدیک، اثر خود را از جنبه خشک و بی روح بودن فضای سیاسی و نظامی خارج کرده و به زبان روز مردم عادی جامعه نزدیک می‌شود؛ امری که موجب ارتباط گیری بهتر مخاطب عادی و بخش زیادی از جامعه با اثر او می‌شود. در نتیجه بر اساس نوع روایتگری و عناصر به کار رفته در خار و میخک می‌توان گفت سنوار این اثر را برای مخاطب عمومی جامعه نوشته است، نه مخاطب خاص؛ از این رو، زبان خود را زبان مردم و زندگی عادی آنها انتخاب می‌کند.

در خصوص نحوه معادلیابی عناصر فرهنگی نیز بر اساس رویکرد مترجمان در آشنایی‌زدایی یا بومی‌سازی عناصر ناشناخته در متن زبان مبدأ می‌توان راهکارهای متفاوتی را شاهد بود. در ترجمه شنی از کتاب الشوک و القرنفل، روش معادلیابی بر اساس رویکرد نیومارک دسته‌بندی و بررسی شد و پژوهش حاضر نشان می‌دهد مترجم از روش‌های مختلف برای ترجمه این عناصر استفاده کرده است و با توجه به نحوه معادلیابی از یک طرف به دنبال حفظ اصالت و ویژگی‌های زبان مبدأ بوده است؛ از این رو، خود عناصر را به متن انتقال داده و از طرف دیگر، تلاش دارد آنها را برای مخاطب فارسی زبان بومی کند. نکته متفاوت که در راهکارهای نیومارک بیان نشده و به واسطه بسامد بالا در رویکرد ترجمه‌ای شنی مشاهده می‌شود، عدم وحدت در معادلیابی برخی عناصر فرهنگی است که می‌توان آن را نقطه ضعف این ترجمه به شمار آورد. ذکر واژه اصلی عربی در متن ترجمه و آوردن معادل فارسی به صورت‌های مختلف توصیفی، کارکردی، فرهنگی و... در داخل پرانتز می‌تواند بیانگر ضعف در ترجمه باشد، چرا که خواننده را با دو امر از دو زبان مواجه می‌سازد و موجب عدم روانی متن در زبان مقصد می‌شود.

آوردن دو معادل از دو زبان، یکی دیگر از روش‌های مترجم است که هر چند اطلاعات بیشتری از عناصر در اختیار مخاطب قرار می‌دهد، اما موجب توقف در قرائت متن فارسی می‌شود. مترجم با استفاده از معادل‌های فرهنگی در زبان فارسی می‌توانست به خوانش روان متن کمک کند. در حقیقت می‌توان گفت مترجم بین بیگانه‌سازی و بومی‌سازی مانده و با آوردن هر دو معادل از دو زبان در متن ترجمه، هم رنگ فرهنگی دیگری را در متن خود حفظ کرده و هم تلاش می‌کند با یادداشت در پارو قی با انواع معادل داخل پُرانتز به مخاطب خود در فهم عناصر کمک کند. این شیوه در معادل‌یابی عبارت‌های طولانی مثل شعارهای ملی و مردمی عجیب‌تر است. ضمن اینکه به واسطه ترجمه تحت‌اللفظی عبارات، تأثیرگذاری آن را در متن ترجمه از بین برده است. در بین انواع راهکارها، مترجم بیشتر از روش تلفیقی با استفاده از انتقال یا وام‌گیری و یادداشت بهره برده است.

تعارض منافع

این مقاله تعارض منافع ندارد.

ORCID

Narges Ansari

<https://orcid.org/0000-0001-7045-3839>

Tayyebbeh Seyfi

<https://orcid.org/0000-0003-3460-0138>

منابع

- احدی، مهناز، جلیلی مرند، ناهید، چاوشیان، شراره. (۱۳۹۹). عناصر فرهنگی در ترجمه: رویکردهای مترجم. فصلنامه پژوهش‌های ادبیات تطبیقی، ۸(۴)، ۱۰۹-۱۳۳. Dor: [20.1001.1.23452366.1399.8.4.6.7](https://doi.org/10.1001.1.23452366.1399.8.4.6.7)
- انصاری، نرگس. (۱۴۰۴). ارزیابی ترجمه. قزوین: انتشارات جهاد دانشگاهی.
- حقانی، نادر. (۱۳۸۶). نظرها و نظریه‌های ترجمه. تهران: مؤسسه انتشارات سمت.
- رجب‌زاده، احمد. (۱۳۷۸). تحلیل اجتماعی نامگذاری. چاپ اول. تهران: انتشارات روش.
- روشنفکر، کبری؛ نظری منظم، هادی و حیدری، احمد. (۱۳۹۲). چالشهای ترجمه‌پذیری عناصر فرهنگی در رمان اللط و الکلاب نجیب محفوظ؛ مقایسه دو ترجمه با تکیه بر چارچوب نظری نیومارک. پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی، ۳(۸)، ۱۳-۳۴. Dor: [20.1001.1.22519017.1392.3.8.1.2](https://doi.org/10.1001.1.22519017.1392.3.8.1.2)

- السنوار، یحیی. (لاتا). *الشوک و القرنفل*. لامک: لانا.
- شنی، کریم. (۱۴۰۳). *خار و میخک*. قم: نیستان ادب.
- الشیخ، سمیر. (۲۰۱۰). *الثقافة و الترجمة*. ط ۱. بیروت: دار الفارابی.
- طاهری‌نیا، علی باقر. (۱۴۰۳). تأملی نشانه‌شناسانه در رمان «خار و میخک». <https://irphe.ac.ir/content/>
- علائی، بهلول. (۱۳۹۱). پیوستگی زبان و فرهنگ، مجموعه مقالات هشتمین همایش زبان‌شناسی ایران، جلد دوم. تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی.
- غفوری، علی. (۱۳۸۱). تعریف فرهنگ و تمدن و اجزای متشکله آن. *نشریه گفتمان*، (۶)، ۱۲۱-۱۵۶.
- غضنفری مقدم، نادیا هاشمی، هاشمی، محمدرضا. (۱۳۹۳). بومی‌سازی مدل پنجگانه عناصر فرهنگی نیومارک با زبان و فرهنگ فارسی: ارائه تقسیم‌بندی ۹ گانه. *فصلنامه مطالعات زبان و ترجمه*، ۴۷(۲)، ۲۱-۲. <https://doi.org/10.22067/lts.v47i2.21062>
- فقهی، عبدالحسین و رضایی، ابوالفضل. (۱۳۸۹). *فرهنگ جامع مثل‌ها و حکمت‌ها*. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- کحیل، سعیده عمار. (۲۰۱۳). *دراسات الترجمة*. ط ۱. عمان: دار مجدلاوی.
- گرچی، زهره، خزعلی، انسیه و عباس، دلال. (۱۳۹۹). نقد ترجمه عناصر فرهنگی کتاب تذکری با تکیه بر مثل‌ها و کنایه‌ها. *دوفصلنامه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی*، ۱۰(۲۲)، ۷۱-۳۵. <https://doi.org/10.22054/rctall.2020.51644.1467>
- لارسن، میلدرد. (۱۳۸۷). *ترجمه بر اساس معنا*. تهران: انتشارات جنگل.
- منصوری، جواد. (۱۳۷۴). *فرهنگ استقلال و توسعه*. تهران: انتشارات وزارت امور خارجه

Translated References to English

- Ansari, N. (2025). *Translation Evaluation*. Qazvin: Jihad Daneshgahi Publications. [In Persian]
- Ahadi, M., Jalili Marand, N. and Chavoshian, Sh. (2019). Cultural Elements in Translation: Translator's Approaches. *Quarterly Journal of Comparative Literature Research*, Vol. 8, No. 4, pp. 109-133. [20.1001.1.23452366.1399.8.4.6.7](https://doi.org/10.23452366.1399.8.4.6.7) [In Persian]
- Alaei, B. (2012). Continuity of Language and Culture, *Proceedings of the Eighth Iranian Linguistics Conference*, Vol. 2, Tehran: Allameh Tabatabaei University. [In Persian]

- Al-Sinwar, Y. (N. D). *Al-Shoq and Al-Qarnafel*. No Publication. [In Arabic]
- Shani, K. (2024). *The Thorn and the Clove*. Qom: Neistan Adab Publications. [In Persian]
- Fiqhi, A. and Rezaei, A. (2010). *Comprehensive Dictionary of Proverbs and Wisdoms*. Tehran: Tehran University Press. [In Persian]
- Al-Sheikh, S. (2010). *Culture and Translation*. 1st edition. Beirut: Dar Al-Farabi.
- Ghafouri, A. (1982). Definition of Culture and Civilization and Its Components. *Goftman*, No. 6, pp. 121-156. [In Persian]
- Ghazanfari Moghadam, N and Hashemi, S. M. R. (1994). Applying Newmark's Five Cultural Categories on Persian Cultural Terms. *Language and Translation Studies (LTS)*, Vol: 47, No. 2, pp. 2-21. <https://doi.org/10.22067/lts.v47i2.21062> [In Persian]
- Gorji, Z. and Ansiyeh Khazali, Dalal Abbas. (2020). A Critical Analysis of the Translation of Cultural Elements in the Book "DON'T FORGET": A Focus on Proverbs and Allusions. *Translation Researches in the Arabic Language and Literature*, Vol. 10, No. 22, pp: 35-71. <https://doi.org/10.22054/rctall.2020.51644.1467> [In Persian]
- Haqqani, N. (2007). *Translation Opinions and Theories*. Tehran: Samt Publishing House. [In Persian]
- Kaheel, Saeeda Ammar. (2013). *Translation Studies*, 1st edition. Oman: Dar Majdalawi. [In Arabic]
- Mansouri, J. (1994). *Culture of Independence and Development*. Tehran: Ministry of Foreign Affairs Publications. [In Persian]
- Larsen, M. (2008). *Translation Based on Meaning*. Tehran: Jangal Press.
- Rajabzadeh, A. (1999). *Social Analysis of Naming*. Tehran: Rosh, First Edition. [In Persian]
- Taheri-Nia, A. B. (2024). *Semiotic Reflections on the Novel "The Thorn and the Clove"*. <https://irphe.ac.ir/content/>. [In Persian]

استناد به این مقاله: انصاری، نرگس، سیفی، طیبه. (۱۴۰۴). تعامل متن و ترجمه در بازتاب فرهنگ؛ موردپژوهی خار و میخک یحیی سنوار. دوفصلنامه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی، ۱۵ (۳۲)، ۲۸۹-۳۲۲. doi: 10.22054/RCTALL.2025.86513.1796

Translation Researches in the Arabic Language and Literature is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.